

VEŘEJNÉ PRÁVO

SPRÁVNÍ PRÁVO

FINANČNÍ PRÁVO

PRÁVO

Právo

- státem stanovený soubor pravidel chování
  - normativní mocenská forma regulace společenských vztahů
  - podílí se na určování vývoje společnosti
  - chápáno v objektivním i subjektivním slova smyslu
- = pravidla důležitá pro fungování státu, státem vynucována**

Právní řád

Právní předpis

- souhrn všech právních předpisů ve státě
- uspořádán stupňovitě
- právní pyramida - právní normy v nižších patrech by měly být v souladu s právními normami ve vyšších patrech
- **právní předpis** - soubor právních norem (např. zákon nebo vyhláška)
- právní síla právních předpisů závisí na tom, který státní orgán je vydal a jak se nazývají
- **derogační klauzule** - ustanovení, které ruší právní předpis celý nebo jeho část
- **novelizace** - změna právní normy. Novým právním předpisem se vždy ruší a nahrazují starší normy o téže věci.

Bohyně spravedlnosti Justice (lat.)
(římské jméno pro titánku Themis)

Atributy: váhy (příp. meč, šátek přes oči)

Paragraf - oddíl v zákonech, nařízeních, odborných spisech atd. Symbol pravd. vznikl spojením písmene S a malého s (tzv. ligaturu, z dob středověku a v latině znamená „Signum sectionis“, v češtině „značka odstavce“, což platí dodnes)

Veřejné právo

- soubor právních odvětví
- upravují vztah stát x občan

Obory veřejného práva:

- Ústavní (státní) právo
- **Správní právo**
- **Finanční právo**
- Procesní právo
- Trestní právo
- Právo životního prostředí
- Právo sociálního zabezpečení
- Mezinárodní právo veřejné

SPRÁVNÍ PRÁVO

- **upravuje výkonnou státní moc, veřejnou správu a územní samosprávu**
- upravuje společenské vztahy mezi fyzickými a právnickými osobami a těmi, kteří vykonávají veřejnou správu
- upravuje působnost výkonné moci, činnost státu a veřejnoprávních korporací; také vztahy mezi jednotlivými úřady (vláda, úředníci ministerstva, správní orgány, krajské a obecní úřady, jejich odbory např. stavební, bytový, životního prostředí, matriky apod.)
- ***zásada: státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsobem, jak stanoví zákon***

SPRÁVNÍ PRÁVO

- jedním z nejrozsáhlejších odvětví veřejného práva
- obsahuje značné množství různorodých právních norem řešících např. územní rozdělení státu, správní řízení, přestupky, správu daní a poplatků, správu školství, správu zdravotnictví a další
- není upraveno nějakým základním předpisem (zákoníkem – kodexem)
- významnými zákony jsou např. **zákon o správním řízení (správní řád), zákon o obcích, stavební zákon** v rozsáhlejší míře než v jiných právních odvětvích se zde uplatňují vedle zákonů také podzákonné závazné právní předpisy (vyhlášky ministerstev, krajů a obcí, předpisy o hospodaření s přírodními zdroji, výkonu práva myslivosti a rybaření aj.

Právní systém ČR

Právo soukromé

- subjekty vystupují v **rovném postavení**
- žádný ze subjektů (ani stát), nemůže o právech a povinnostech druhého rozhodovat autoritativně
- vzájemná práva, povinnosti si upravují zejména a základě smlouvy, dohody
- **občanské právo**
(v nové podobě od roku 2014)
- **korporační právo**
(zákon o obchodních korporacích).
Obchodní zákoník od 1.1. 2014 je zrušen
- **pracovní právo**
- mezinárodní právo soukromé a další

Právo veřejné

- vztahy **založeny na nerovnosti** zúčastněných subjektů (jeden subjekt představuje veřejnou moc, druhý ji nemá)
- uplatňuje se tam, se uplatňuje **veřejná moc (zejména státní moc)**
- veřejná moc vystupuje vůči právnickým i fyzickým osobám s příkazy a zákazy zejména prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní
- **ústavní (státní) právo**
- **trestní právo**
- **správní právo**
- **finanční právo**
- **živnostenské právo**
- **mezinárodní právo veřejné** a další

VEŘEJNÁ SPRÁVA - opak

STÁTNÍ SPRÁVA

Ústřední orgány

(vrchol správní hierarchie,
není nadřízen žádný jiný úřad)

Územní orgány

SAMOSPRÁVA

Vyšší územní samosprávný
celek (VÚSC)

Základní územní samosprávný
celek (ZÚSC)

Přiřad'te k poj'mům výše:

vláda, obce, krajské pobočky a kontaktní pracoviště ÚP, kraje, ministerstva, Česká správa sociálního zabezpečení - ČSSZ, OSSZ, Český úřad zeměměřický a katastrální, Katastrální úřady a pracoviště, ČSÚ, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Generální ředitelství cel, Celní úřad pro Jihomoravský kraj (územní pracoviště např. Vyškov)

Hlava sedmá - Územní samospráva

Čl. 99-105

Čl. 99

Česká republika se člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky, a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky.

Čl. 100

- (1) Územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu. Zákon stanoví, kdy jsou správními obvody.
- (2) Obec je vždy součástí vyššího územního samosprávného celku.
- (3) Vytvořit nebo zrušit vyšší územní samosprávný celek lze jen ústavním zákonem.

Čl. 101

- (1) Obec je samostatně spravována zastupitelstvem.
- (2) Vyšší územní samosprávný celek je samostatně spravován zastupitelstvem.
- (3) Územní samosprávné celky jsou veřejnoprávními korporacemi, které mohou mít vlastní majetek a hospodaří podle vlastního rozpočtu.
- (4) Stát může zasahovat do činnosti územních samosprávných celků, jen vyžaduje-li to ochrana zákona, a jen způsobem stanoveným zákonem.

Čl. 102

- (1) Členové zastupitelstev jsou voleni tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva.
- (2) Funkční období zastupitelstva je čtyřleté. Zákon stanoví, za jakých podmínek se vyhlásí nové volby zastupitelstva před uplynutím jeho funkčního období.

Čl. 103 zrušen

Čl. 104

- (1) Působnost zastupitelstev může být stanovena jen zákonem.
- (2) Zastupitelstvo obce rozhoduje ve věcech samosprávy, pokud nejsou zákonem svěřeny zastupitelstvu vyššího územního samosprávného celku.
- (3) Zastupitelstva mohou v mezích své působnosti vydávat obecně závazné vyhlášky.

Čl. 105

Výkon státní správy lze svěřit orgánům samosprávy jen tehdy, stanoví-li to zákon.

PŮSOBNOST OBCÍ A KRAJŮ – opak.

Obce a kraje mají dvojí působnost

SAMOSTATNOU (samosprávnou)

- vydávat obecně závazné vyhlášky; sestavovat rozpočet a hospodařit s majetkem; spravování záležitostí v zájmu občanů v oblastech školství, zdravotnictví, dopravy, kultury aj.

PŘENESENOU (státní správu)

- např. vydávání živnostenských oprávnění, vedení údajů v matrice, OP, ŘP apod.

Kategorie obcí

podle míry přenesené působnosti

- obce s „běžnými“ obecními úřady (obce „I“)
- obce s pověřenými obecními úřady (obce „II“)
- obce s rozšířenou působností (obce „III“).

Každá obec „III“ kromě agendy příslušející k jejímu správnímu obvodu vykonává v menším obvodu působnosti agendu obce „II“ a k tomu ještě pro vlastní správní obvod agendu obce „I“. Zajímavostí přitom je, že některé obce I. mohou spadat do správního obvodu obce „II“, která je současně obcí „III“, jiné spadají do správního obvodu obce „II“ a ta je pak odlišná od obce „III“. Stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a s rozšířenou působností včetně jejich správních obvodů určuje zvláštní zákon

Prameny správního práva ČR

Předpisy		Vydává
Předpisy zákonné (základní)	Ústava Ústavní zákony (např. Ústavní zák. o bezpečnosti ČR) Mezinárodní úmluvy, leg. EU Zákony Zákonná opatření	Parlament ČR
Předpisy podzákonné (prováděcí)	Nařízení vlády Vyhlášky ministerstev Nařízeních místních orgánů státní správy Předpisy nižších správních orgánů (např. obecně závazné vyhlášky obcí, krajů aj.)	Vláda Ministerstva Nižší správní orgány

PRAMENY SPRÁVNÍHO PRÁVA

právní předpisy

- **prameny obecné** - např. LZPS dává právo na vzdělání; Ústava ČR, hlava VII. – Územní samospráva jako obecný pramen → základní samosprávnou jednotkou jsou obce; zastupitelé jsou voleni...
- **prameny zvláštní** – speciální (podrobnosti a detaily, které v obecných pramenech nejsou – množství informací, změny apod.), např.
  - školský zákon, který podobu vzdělání definuje; popř. další podrobnější – vyhláška MŠMT o maturitní zkoušce)
  - zákon o obcích; zákon o krajích; zákon o volbách do zastupitelstva obcí; krajů jako zvláštní

PRAMENY SPRÁVNÍHO PRÁVA

právní předpisy hmotné a procesní

Jiné rozlišení právních předpisů:

- **hmotné** (kdo má jaké práva a povinnosti – např. školský zákon)
- **procesní** (jak postupovat - správní řád, tj. hlavní pramen)
- **hmotně-procesní** (tzv. „dva v jednom“, stanovený hmotně právní i procesně právní normy, např. stavební zákon, katastrální zákon aj.)
- Např. Zákon o odpovědnosti za přestupky (= hmotné) a řízení o nich (procesní)
- V trestním právu: hmotný je trestní zákoník, procesní je trestní řád. Ale jen pro fyzické osoby. U právnických osob je hmotně-procesní Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

PŘÍKLADY PRAMENŮ JEDNOTLIVÝCH OBLASTÍ

- Zákon o obcích (128/2000 Sb.)
- Zákon o krajích (129/2000 Sb.)
- Zákon o volbě prezidenta republiky (275/2012 Sb.)
- Stavební zákon (Zákon o územním plánování a stavebním řádu; 183/2006 Sb.)
- Školský zákon (561/2004 Sb.)
- Zákon o Policii ČR (273/2008 Sb.)
- Vyhláška o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků...
- Nařízení vlády o platových poměrech státních zaměstnanců
- Nařízení státní veterinární správy

SPRÁVNÍ PRÁVO PROCESNÍ

- **SPRÁVNÍ ŘÁD**
- působí pouze podpůrně, v právním řádu ČR najdeme i tzv. **hmotně procesní předpisy**
- hlavní pramen procesní, uplatňuje se, pokud norma není tzv. hmotně procesní (zákon č. 500/2004 Sb.)
- Pomůcka – ŘÁD A ŘÍZENÍ = procesní pramen
„*Lex specialis derogat legi generali*“ znamená, že speciální předpis má přednost před předpisem obecným. Pokud nenajdu oporu, použiji obecnější.

Kolisní pravidla v právních normách

Konflikt právních norem - na tutéž věc dopadá několik navzájem si dokonce protiřečících právních norem.

Pravidla:

- *Lex superior derogat inferiori* - **silnější zákon ruší slabší**: Právní norma obsažená v předpisu vyšší právní síly má přednost před normou obsaženou v předpisu nižší právní síly, tzn. ústavní zákon (nebo mezinárodní smlouva) má přednost před zákonem, který má zase přednost před nařízením nebo vyhláškou.
- *Lex specialis derogat generali* - **zvláštní zákon ruší obecný**: Zvláštní úprava, tj. užší právní norma, má přednost před úpravou obecnou, tj. normou širší, která se uplatní jen tam, kde zvláštní předpis věc neupravuje. Jedná se o kontravalentní vztah speciality a subsidiarity, existuje mezi mnoha předpisy
- *Lex posterior derogat priori* - **pozdější zákon ruší dřívější**: Pozdější (později schválený) právní předpis má přednost před dřívějším (starším) právním předpisem.

Priorita podle uvedeného pořadí.

Ve složitějších případech může být určení priority obtížné a sporné.

PŘESTUPKOVÉ PRÁVO

- Spadá pod právo správní
- Nová právní úprava – účinná od 7/2017 (neexistuje již zákon o přestupcích, tzv. přestupkový zákon)
- Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-250>
- Přestupek - společensky škodlivý protiprávní čin (není „jednotný soubor“, kde jsou přestupky vyjmenovány)
- Trestní čin - protiprávní jednání definované v trestním zákoně
- Zákon o některých přestupcích <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-251>
- Řízení o přestupcích vedou např. také **obce s rozšířenou působností** (nestanoví-li zákon jinak...)
- Např. občanský průkaz – přestupek např. ulomený, zastřižený okraj (NESMÍ se OP dát jako zástava, např. za zapůjčenou věc), padělání OP – trestní čin.

Část veřejného práva

FINANČNÍ PRÁVO

- zajištění efektivního ekonomického fungování státu
- „upravuje“ tok financí ČR
- upravuje vztahy :
  - mezi státními orgány navzájem – mezi jednotlivými ministerstvy; MPSV → ČSSZ; MF → FÚ
  - mezi orgány státu a územními samosprávnými celky
  - mezi finančními orgány a FO nebo PO (zdravotní, sociální) – OSSZ → pan Novák; daně (největší položka příjmu SR) - FÚ → ČNB. FÚ např. posílá zpět FO a PO přeplatek. POZOR: opomenutí je jednání, „neznalost zákona neomlouvá“
  - státem a státními instituce (banka, pojišťovna, stavební spořitelna) → stát dohlíží a určuje pravidla hry, chrání p. Nováka (např. vklady do určité výše jsou pojištěné aj.)
  - Poznámka: právo obchodního – upravuje obchodní vztahy

Příklad kategorie finančního práva

ROZPOČTOVÉ PRÁVO

Finanční právo má mnoho podoblastí (např. rozpočtové právo)

„Rozpočtové právo je souborem právních norem, které upravují soustavu veřejných rozpočtů, obsah veřejných rozpočtů, fondovní hospodaření, rozpočtový proces a vztahy vznikající při tvorbě, rozdělování a používání peněžní masy v těchto veřejných rozpočtech.“

Rozlišujeme veřejné rozpočty:

státní rozpočet

místní rozpočty (obcí, krajů...)

rozpočty SF (Státní fond život. prostředí, SF kultury, SF rozvoje bydlení)

rozpočty příspěvkových organizací (např. školy zřizované krajem aj.)

Státní rozpočet obsahuje výdaje

- a) **Povinné mandatorní** → stát povinen tyto platby zajišťovat dle zákona; vláda samotná nemůže jejich výši nijak ovlivnit; státní transfery, důchody, dávky sociálního zajištění
- b) **Ostatní mandatorní výdaje**
- c) **Kvazi-mandatorní výdaje (quasi)** – vázané

Příklad kategorie finančního práva

DAŇOVÉ PRÁVO

- **DANĚ a POPLATKY** (poplatky soudní, správní, místní - za svoz komunálního odpadu)

Daně

- **přímé** – poplatník je zároveň plátcem – daň z příjmu FO a PO; silniční daň (nesouvisí s povinným ručením)
- **nepřímé** – poplatník není přímo plátcem daně. Daně odvádí tzv. nepřímo, např. přes obchodníka – DPH (zahrnuta v ceně výrobku či služby), spotřební daň (alkohol, benzín, tabák). Osvobození od DPH

Poznámka:

- **INSTITUT** (oblast, kterou finanční právo sleduje, která je předmětem úprav, např. daně, cla, poplatek)
- **INSTITUCE** (např. finanční úřad)

PRÁVNÍ PŘEDPISY

- Zákon o ČNB
- Zákon směnečný a šekový
- Zákon o podnikání na kapitálovém trhu
- Zákon o cenných papírech
- Zákon o omezení plateb v hotovosti
- Zákon o oběhu bankovek a mincí
- Zákon o veřejných dražbách
- Zákon o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření
- Zákon o spotřebních daních
- Zákon o dani z přidané hodnoty
- Zákon o dani z nabytí nemovitostí – změna r. 2020
- Zákon o dani z nemovitých věcí
- Zákon o dani z příjmu FO / PO
- Daňový řád – procesní pramen

- **Orgány veřejné správy** (ústřední a územní orgány státní správy a samosprávy) → zabývají se finanční činností → MF, Generální ředitelství cel, ČSSZ (Česká správa sociálního zabezpečení);
územní orgány → kontaktní místo ÚP, FÚ Blansko, OSSZ
- **Národní kontrolní úřad** - nezávislý orgán; vykonává kontrolu hospodaření se státním majetkem a plnění státního rozpočtu. Kontroluje stát a jeho instituce při nakládání financemi státu
- **Úřad pro ochranu hospodářské soutěže** - kontroluje veřejné zakázky, soutěže atd.
- **Česká národní banka** – Zákon o ČNB (6/1993 Sb.) - vykonává dohled nad finančním trhem v ČR; spravuje Centrální registr úvěrů aj.

Petr Svoboda je mladý student a začínající politik, který právě oslavil 18. narozeniny. Shodou okolností se ve stejném roce, kdy dosáhl plnoletosti, konají volby do Poslanecké sněmovny, Senátu, Evropského parlamentu a do zastupitelstev obcí. Petrovi v době konání všech voleb již bude 18 let. Petr by se rád do politického dění zapojil jak pasivně, tak aktivně.

Které z následujících tvrzení je pravdivé?

- (A) Aktivní volební právo může Petr uplatnit ve všech volbách, pasivní volební právo jen ve volbách do Evropského parlamentu a do Poslanecké sněmovny.
- (B) Aktivní volební právo může Petr využít ve všech volbách s výjimkou voleb senátních a stejně tak je volitelný do všech institucí s výjimkou Senátu.
- (C) Petr může volit pouze ve volbách do Poslanecké sněmovny a do obecních zastupitelstev, volen může být pouze ve volbách do obecních zastupitelstev.
- (D) Aktivní volební právo může Petr uplatnit ve všech volbách, pasivní volební právo jen ve volbách do obecních zastupitelstev.

Pan Truhlík byl spolu s přáteli natolik znechucen politickou situací ve své rodné zemi, že se rozhodli založit novou politickou stranu. Chtěli, aby se jednalo o stranu liberální, protože se domnívají, že tento ideologický proud není v České republice silný. Jako hlavní politické zásady, jimiž by se měla strana řídit, si zakladatelé vytyčili:

- 1) Stát by se neměl vměšovat ve velké míře do chodu společnosti.
- 2) Stát by měl v maximální míře podporovat svobodu jednotlivce.
- 3) Stát by měl podporovat tradiční hodnoty představované např. církví či patriarchální rodinou.
- 4) Ve státě by měla existovat rovnost práv.
- 5) Společnost by měla být tolerantní, každý si může říkat a dělat, co chce, pokud tím neomezuje druhého.
- 6) Rovnost výsledků, nikoli příležitostí.

Paní Slušná však namítla, že uvedené zásady nejsou čistě liberální. Které z uvedených zásad **nejsou** obvykle považovány za liberální?

- (A) pouze zásada 3
- (B) zásady 1 a 6
- (C) zásady 2, 4 a 5
- (D) zásady 3 a 6

(...) Zároveň Zeman prosazuje princip tzv. panašování. Ten se uplatňuje _____ a znamená, že člověk může hlasovat pro jednu stranu a zároveň dát svůj hlas i pro jednotlivce z kandidátek jiných uskupení. Co může fungovat na _____ úrovni, to by se nemuselo osvědčit na té celostátní. Hlavním smyslem voleb do sněmovny není pouze obsadit konkrétními lidmi dolní parlamentní komoru, ale umožnit vznik vlády, která by dokázala spravovat tuto zemi.

(www.rozshlas.cz., rozhovor s M. Zemanem, upraveno)

Kterou z následujících možností je zapotřebí doplnit na vynechaná místa v uvedeném textu tak, aby byl napsán věcně správně?

- (A) v senátních volbách; senátní
- (B) ve volbách do Evropského parlamentu; evropské
- (C) v komunálních volbách; komunální
- (D) v prezidentských; nejvyšší

Ve které z následujících možností došlo ke spáchání trestného činu krádeže?

- (A) Petrovi zastoupil v noci při návratu z diskotéky cestu muž s kuklou na hlavě. Zahalený muž na Petra vytáhl nůž a vyhrožoval mu, že když mu nedá peněženku, bodne jej. Petr mu odevzdal peněženku, ve které měl doklady, kreditní kartu a 5 390 Kč v hotovosti.
- (B) Robert prohrál v automatech 10 000 Kč, které mu svěřil do úschovy jeho bratr Rudolf.
- (C) Miloš vytáhl při čekání ve frontě u pokladny peněženku z kapsy muže, který stál před ním. V peněžence nebylo nic kromě 200 Kč v hotovosti.
- (D) Rudolf zaplatil svému bratru Matyášovi za obraz 1 200 000 Kč, ačkoli Matyáš věděl, že hodnota obrazu je jen cca 100 000 Kč. Matyáš Rudolfovi o ceně obrazu vědomě lhal.

Odpovědi:

- 28 D (aktivní – poslanecká sněmovna od 18, pasivní od 21, aktivní – senát – od 40 roků. Pasivní od 18 let)
- 24 D
- 27 „panašování“ – napříč. Typické pro komunální voby
- 37 a) trestní čin, b) blbost, c) krádež, d) podvod

System správního práva

- Hmotné
- Procesní
- Organizační
- Trestní
- Subjektivní
- Objektivní